

Срђан КАТИЋ*

Историјски институт

Београд

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2412-0851>

Драгана АМЕДОСКИ*

Историјски институт

Београд

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7645-5832>

ДУГОВАЊА ЗАКУПАЦА ВЛАДАРСКИХ ПРИХОДА У РУДНИЦИМА ЗАПЛАНА, ПЛАНА, ПРЉУШ И МЕЈАНЕ (1520–1544)

Анстракт: Документ чије је критичко издање приказано у раду део је пописа дуговања закупаца царских прихода у Румелији, из двадесетих, тридесетих и почетка четрдесетих година 16. века. У њему су наведени дугови закупаца владарских прихода од рудника Заплана и Плана, као и дуговања закупаца локалних чистиља за сребро и припадајућих радничких хасова. У Заплани и Плани и насељу некадашњег рудника Брзеће забележен је и низ дужника за мање закупе, попут баждарине, пијачарине, тржних такси и других. Посебно су издвојена дуговања од закупа рудника и хасова Прљуш и Мејане и закупа таксе за коришћење пашњака на Копаонику.

Кључне речи: Крушевачки санцак, Копаоник, 16. век, Заплана, Плана, Прљуш, Мејане, Брзеће, рудник, чистиља за сребро, раднички хас.

Abstract: The document, whose critical edition is presented in the paper, is part of the list of debts of tenants of imperial revenues in Rumelia, from the 1520s, 1530s and early 1540s. It specifies the debts of the tenants of sovereign revenues from the mines

* srdjan.katic@iib.ac.rs

* dragana.amedoski@iib.ac.rs

**Рад је настао као резултат пројекта билатералне сарадње са Саветом за научнотехнолошка истраживања Републике Турске (ТУБИТАК) под називом: *У потрази за златом и сребром: рано нововековни предузетници у рударским насељима Османског Балкана (15–16. век)*.

of Zaplana and Plana, as well as the debts of tenants of the local silver refineries and the associated workers' *hasses*. In Zaplana, Plana and the settlement of the former Brzeće mine, a number of debtors for minor leases such as tolls, market taxes etc. were recorded. Debts from the lease of mines in Prljuš and Mejane and the lease fee for the use of pastures on Kopaonik were separately set aside.

Keywords: Kruševac sandjak, Kopaonik, 16th century, Zaplana, Plana, Prljuš, Mejane, Brzeće, mine, silver refinery, workers' *hass*.

Производња у рудом богатом копаоничком руднику сребра Заплана почела је крајем 14. века, а најранији подаци о том руднику потичу из 1400. године.¹ Оближњи рудник Плана отворен је неколико деценија раније, али су с временом у њему исцрпљена главна налазишта руде, и већ у другој половини 15. века приходи тог рудника припојени су закупу рудника Заплана.² После османског освајања 1455. године рад у рудницама настављен је према затеченом стању. Примењивани су исто рударско законодавство и технологија, власници цехова и топионица задржали су своју имовину, а локални хришћани наставили су да закупљују владарске приходе у рударским насељима.

У рударском закону за Заплану и Плану из 1488. године, поред речених рудника, поменут је и оближњи рудник Брзеће, који је у историографији погрешно навођен под именом Зирнич.³ У Брзећу је убрзо престала рударска производња, али је то место и даље било важно топионичарско и трговачко средиште.

Крајем 15. и у прве две деценије 16. века рудник Заплана с придодатом производњом Плана убрајан је међу најзначајније руднике у Османском

¹ Desanka Kovačević, „Dans la Serbie et la Bosnie médiévales: Les mines d'or et d'argent”, *Annales: Économies Sociétés Civilisations* 15–2 (1960) 256.

² Исто; Василије Симић, „Плана, средњовековно насеље рударске привреде”, *Гласник Етнографског института* 4–5 (1955–1957) 1957, 1–18; Robert Anhegger, „Beiträge zur Geschichte des Bergbaus im Osmanischen Reich : I Europäische Türkei”, Bd. 1 – *Osmanlı İmparatorluğunda Madenler ve Madencilik – I Rumeli*, cd., 1, cd., 2, Europaverlag, Istanbul – Zürich – New York, 1943–1945, 59–61, 153; Skender Rizaj, *Rударство Kosova i susednih krajeva od XV do XVII veka*, Priština 1968, 171–174.

³ Н. Белдићану је, у преводу поменутог закона на француски језик, рудник Брзеће читао као Зирнич, што је од њега у српском преводу преузео С. Ризај, а у турском А. Акгундуз и под тим именом је навођен у историографији. Nicoară Beldiceanu, *Les Actes des premiers sultans conservés dans les manuscrits turcs de la Bibliothèque nationale à Paris II*, Paris – La Haye 1964, 206; S. Rizaj, *Rударство Kosova*, 228; Ahmet Akgündüz, *Osmanlı kanunnâmeleri ve hukukî tahlilleri, II Bâyezid devri kanunnâmeleri II*, Istanbul 1990, 546; Сима Ћирковић, Десанка Ковачевић-Којић и Ружа Ћук, *Старо српско рударство*, Београд–Нови Сад 2002, 156, 163.

царству. Године 1516. државна петина од сребра вредела је 342.000 акчи,⁴ на основу које се укупна производња може проценити на око 1.750 килограма. Тада је у Заплани радило 14 топионица, у Плани и Брзећу по 13, у селу Дубока пет и селу Равништу једна топионица, што такође сведочи о великој продуктивности. Рударска насеља била су густо насељена. У Заплани је било трајно настањено 258 домаћинстава, у Плани 233 и Брзећу 114, али је, као и у другим рударским и топионичарским средиштима, у њима живео и велики број привремено настањених лица. Становништво у њима је и пола века после успостављања османске власти било доминантно хришћанско (90%), док су муслимани највећим делом били преобраћеници или њихови потомци, пореклом из локалне заједнице.⁵ Рудницима Заплана и Плана припадала су околна села, чији су становници уживали пореске олакшице, јер су правили ћумур, допремали дрвну грађу и сменски на сваких 15 кућа давали надничаре за рад у руднику.⁶

Веома успешан период османског рударства окончан је почетком двадесетих година 16. века, услед велике епидемије куге, гладних година, сталних припрема за војне походе и миграција у запустеле новоосвојене области у северној Србији и јужној Угарској.⁷

Тако су те двадесете године 16. века с једне стране обележили велики османски војни успеси као што су: освајање Београда 1521. године, Родоса 1522, победа на Мохачу 1526. и освајање Будима 1529. године, док је с друге стране Царство било у великој економској кризи, која се посебно одразила на рударство, као на најосетљивију привредну грану. Нагло смањивање рударске производње пратио је и велики демографски пад у рударским насељима, што је утицало на вишеструко смањивање прихода. Криза у рударству настављена је и тридесетих година 16. века. С обзиром на то да једнократне мере нису давале резултате, султан Сулејман Величанствени (1520–1566) године 1536. спровео је реформе у рударском законодавству, рударској управи и систему надзора.⁸ Уследио је вишегодишњи постепени опоравак производње у рудницима и каснији убрзани раст.

⁴ Драгана Амедоски, *Сумарни дефтер Крушевачког санџака из 1516. године*, Београд 2023, 324.

⁵ Исто, 322–325.

⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi [=BOA], Devâir-i Evâmîr-i Mâlîye tasnifi [=D.EVM] 26278, s. 154.

⁷ Срђан Катић, „Рудник под османском влашћу у XV и XVI веку”, *Историјски часопис* 55 (2007) 142, 145; Срђан Катић и Татјана Катић, „Рудник Жежна и рударство Рогозне и Подбуковика у 16. веку”, *Историјски часопис* 59 (2010) 206, 221.

⁸ Fehim Spaho, „Turski rudarski zakoni”, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 1–2 (1913).

Криза је тешко погодила и рударско-топионичарску област рудника Заплана и Плана. Када се упореде наведени подаци из 1516. с онима из 1536. године, види се да је укупан број кућа у Заплани смањен с 258 на 97, у Плани с 233 на свега 34 куће и Брзећу са 114 на свега 21 кућу, што је укупан губитак од три четвртине становништва. Приходи Заплане, које је највећим делом чинила владарева петина од сребра, смањени су чак пет пута, с 399.150 акчи на 82.484, а у Плани због десеткованог становништва и замирања трговачког промета чак осам пута, с 21.477 на 2.713 акчи.⁹ Закупци владарских прихода били су посебно погођени, јер нису били у могућности да испуне преузете обавезе, па им је одузимана имовина, а ако је није било довољно, слати су на робију.

Извор чије критичко издање представљамо у раду део је пописа дуговања закупаца царских прихода у Румелији, и то из кризних двадесетих и тридесетих година и почетка четрдесетих година 16. века. Тај део односи се на дуговања закупаца у Крушевачком санџаку, од којих је највећи број посвећен разним закупима у Заплани и Плани и околним местима у копаоничкој рударско-топионичарској регији, а мањи у регији рудника Прљуш и Мејане на планини Радан. Поменути извор настао је у главној царској финансијској канцеларији, а чува се у Османском архиву Председништва владе Републике Турске у Истанбулу, у архивској серији Финансијски (*Mâlîye*) дефтери, бр. дефтера 656.¹⁰

Убедљиво највреднији закуп у Крушевачком санџаку представљао је закуп владарских прихода рудника Заплана. У трогодишњим закупима прихода рудника Заплане из 1520. године дуг је био 587.708 акчи, из 1523. 440.409 и 1526. године 143.038 акчи. Ради се о огромним дуговањима, која су бивала све мања, највероватније због умањења износа закупа и веће финансијске дисциплине. Ипак, када се она упореде с дуговањима закупаца рудника приближне величине, може се закључити да су била вишеструко мања. Тако су, на пример, закупци рудника Жежна, у закупима из истих година имали дуговања од: 1.672.480 акчи, 1.028.293 и 1.181.873 акче.¹¹

⁹ Драгана Амедоски, „Плана и Заплана у османском попису из 1536. године”, *Крушевачки зборник* 13 (2008) 79–80.

¹⁰ БОА, Maliyeden müdevver defteri [=MAD] No. 656. Дефтер има 388 страна, а део који се односи на дуговања закупаца у Крушевачком санџаку налази се на странама 291–301. С. Катић је у неколико радова користио тај дефтер, а посебно у два, објавивши поједине његове делове у целости или кроз табеларни приказ. Срђан Катић, „Ковачницата на монети во Кратово за време владеењето на султанот Сулејман I Величествениот (1520–1566)”, *Гласник на Институт за национална историја Скопје* 54, 1–2 (2010) 67–80; С. Катић и Т. Катић, „Рудник Жежна”, 218–221.

¹¹ С. Катић и Т. Катић, „Рудник Жежна”, 218–221.

Дуговања закупа Заплане су вероватно била делом наплатива, јер ни уз једног закупца нема напомене да је завршио у истанбулском зиндану, што се у то доба иначе често дешавало, поготово код већих дужника.¹² Сви закупци најважнијих закупа Заплане и обједињених закупа рудника Прљуш и Мејане били су хришћани, док су наведена дуговања емина најчешће била према закупцима, а ређе према државној благајни.

Рудници Прљуш и Мејане налазили су се код садашњег рудника Леце, северозападно од Медвеђе.¹³ Закупи поменутих рудника и хаса рудника Прљуш захтевају појашњење, јер су приликом преписивања података из локалног надзорништва царских прихода у књигу дуговања Румелије они помешани. Прве две ставке, од којих је друга хронолошки претходила првој, односиле су се на дуговања од закупа рудника Прљуш и Мејане, ставке од три до шест на дуговања од закупа хаса Прљуш, а седма на дуговање од обједињеног закупа рудника и хаса Прљуш. Такође је уочљиво да се ставке два, три и четири не односе на дуговања закупаца, Вука у закупу рудника и Степана у два закупа хаса, већ емина који су у њиховом закупничком периоду обављали ту службу. На основу наведених података може се закључити да је производња у рудницима Прљуш и Мејане била мањег обима и да је Прљуш био већи рудник од рудника Мејане, јер је имао свој раднички хас. Током двадесетих и почетком тридесетих година 16. века њихови закупци нису имали дуговања. Тек у трогодишњем закупу, који је почео 1532. године, Јован, Илијин син, из села Петриља, направио је велики дуг од 126.283 акче, који је настао као последица великих проблема у раду рудника. У наредном периоду држава је највероватније преузела директну управу над рудницима. Подаци о закупу из 1539. године Миладина, Јовановог сина, из села Ображде, указују на значајне промене у његовој структури. У том закупу су били обједињени приходи рудника и хаса Прљуш, уз додатак прихода Ображди оближњег села Оране, док је Миладин морао да обезбеди јемце, који су

¹² Исто 220; С. Катић, „Ковачница на монети во Кратово”, 70–72; Драгана Амедоски, „Дуговања царској благајни на име закупа прихода од овчарине, пореза од влаха и других прихода у санџацима Крушевац и Смедерево (1473–1481. године)”, *Мешовита грађа (Miscellanea)* 42 (2021) 68, 72; Срђан Катић, „Шафари у средњовековном српском и османском рударству”, *Историјски часопис* 73 (2024), у припреми за штампу.

¹³ Ти рудници се помињу у раду о рударству у Дубочици у 16. веку, у којем су названи Прлош и Механе и у њему су наведени подаци о једном закупу из извора који представљамо (Dragana Amedoski & Vladeta Petrović, „Mining in Dubočica in the 16th century”, *Teme: časopis za društvene nauke* XLII–4 (2018) 1133–1134). Прлош је једна од могућих варијаната читања, али је извесно да се рудник звао Прљуш, по потесу Прљуша у насељу Леце, док је Механа савремени назив села, које је у извору више пута забележено као Мејане, што је скраћени облик турске речи *meyhane*.

својом имовином јемчили за исплату закупа. Рудник Мејане се више не помиње, јер је престао с радом, а иста судбина ускоро је задесила и рудник Прљуш, док је истоимени хас опстао и издаван је у закупе у 16. и 17. веку.¹⁴

Опоравак османског рударства и његов најсјајнији период у другој половини 16. века, током којег је обновљена већина старих и отворено много нових рудника, као да није имао утицаја на две рударске регије којима се бави рад. Производња у Заплани ни приближно није достигла ниво који је претходио кризи, док су Плана, са и раније смањеном производњом, и рудници Прљуш и Мејане престали с радом.

Иако је циљ уводног дела рада да представи време и околности у којима су се одвијали закупи Заплане и Плана, а не и да се бави њиховом каснијом историјом, ипак је неопходно исправити грешку у историографији, према којој је крајем 16. и почетком 17. века Заплана била највећи рудник сребра у европском делу Османског царства, иако је у то време рудник био осредње величине, с производњом три пута мањом него 1516. године. Грешка је настала тако што је Р. Марфи шестогодишњи владарев удео од сребра, који је тежио 230.000 дирхема, погрешно читао као 230.000 златника. Тако је израчунао око 16 пута већу производњу сребра у Заплани, и тај податак је касније некритички навођен у историографији.¹⁵

¹⁴ D. Amedoski & V. Petrović, „Mining in Dubočica”, 1133–1134.

¹⁵ Rhoads Murphey, „Silver Production in Rumelia According to an Official Ottoman Report Circa 1600”, *Südost-Forschungen* XXXIX (1980) 85, 97; С. Ђирковић, Д. Ковачевић-Којић и Р. Ђук, *Старо српско рударство*, 201–202.

ТРАНСКРИПЦИЈА:

[290]

Der livâ-i Alacahisâr

Der zimmem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i ma‘den-i Zaplana ve İplana ve gayruhu

Der zimmet-i Toma veled-i Bela ‘an mahalle-i Pop Yovan ‘an nefsi-i Zaplana ‘an kıst-ı ma‘den-i Zaplana ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 926 ‘an kıst-ı selâse sinin mea rûsûm ve teslîmât **587.708**

Minhâ

Der zimmet-i Bâlî emîn ‘an bakiyye-i muhâsebe-i hod **680**
nefsü’l-bâki der zimmet-i âmil el-mezbûr **587.028**

Der zimmet-i Raya İzlatovik ‘an karye-i Brzek ‘an kıst-ı ma‘den-i Zaplana ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 929 ‘an kıst-ı selâse sinin mea rûsûm ve teslîmât **440.409**

Minhâ

der zimmet-i Yova b. Radivoy ‘an kıst-ı bâc-ı siyâh-i nefsi-i İplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 929 (13.08.1523) ‘an kıst-ı selâse sinin mea rûsûm ve teslîmât **8.206**

der zimmet-i İçvetko b. Radovan ‘an nefsi-i Zaplana ‘an kıst-ı bâc-ı engüş ve gayruhu der İplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 929 ‘an kıst-ı selâse sinin mea rûsûm ve teslîmât **7.846**
nefsü’l-bâki der zimmet-i âmil el-mezbûr **424.357**

[291]

Der zimmet-i Yovan Gûraşin ‘an nefsi-i Zaplana ‘an mahalle-i Radonya ‘an kıst-ı ma‘den-i Zaplana ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 932 ‘an kıst-ı selâse sinin mea rûsûm ve teslîmât **84.523**

Der zimmet-i Petri b. Gûra ‘an nefsi-i Zaplana ‘an kıst-ı Zaplana ve bâc-ı siyâh ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 935 ‘an kıst-ı selâse sinin mea rûsûm ve teslîmât **143.038**

Minhâ

der zimmet-i Muhyi’d-dîn Görice emîn **256**
‘an kesr-i teslîmât ve ‘an ziyâde-i mevâcib-i hod **142.782**
nefsü’l-bâki der zimmet-i âmil el-mezbûr

Der zimmet-i Radeta ‘an nefsi-i Zaplana ‘an kıst-ı ma‘den-i Zaplana ve mahsûl-i bâc-ı siyâh ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 938 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **65.585**

Der zimmet-i İvko b. Radovan ‘an kıst-ı ma‘den-i Zaplana ve bâc-ı siyâh ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 941 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **39.393**

Der zimmet-i Ca‘fer emîn ‘an mahsûl-i ma‘den-i Zaplana ve bâc-ı siyâh ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 944
‘an mevâcib-i topcıyân ve azebân-ı kal‘a-i İslankamen vâcib-i Muharrem ve Safer ve Rebî‘ü’l-evvel sene 946 temessük ne-yâverd **1.790**
[292]

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i remad-i kâlhâne-i ma‘den-i Zaplana

Der zimmet-i Panayod ve Peya ‘an kıst-ı remad-i kâlhâne-i ma‘den-i Zaplana ‘an gurre-i Zi’l-hicce sene 945 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm **590**

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i niyâbet ve resm-i ‘arûs ve gayruhu nefsi-i Zaplana

Der zimmet-i Alî b. Kadem ‘an kıst-ı niyâbet ve resm-i arûs ve mahsûl-i hırdavât-ı nefsi-i Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 935 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **717**

Minhâ

der zimmet-i Petre âmil-i ma‘den-i Zaplana ‘an mahsûl-i niyâbet ki bâ-sehiv-i emîn Muhyi’d-dîn Görice der muhâsebe-i ma‘den halt kerde bud **717**

Der zimmet-i Ahmed b. Mahmûd ‘an kıst-ı niyâbet ve resm-i ‘arûs ve mahsûl-i hırdavât-ı nefsi-i Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 941 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **27**

Der zimmet-i Behrâm b. Abdullâh ve Pîrî b. Yûsuf ‘an kıst-ı niyâbet ve resm-i ‘arûs-i nefsi-i Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 944 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **125**

[293]

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i ma‘den-i İplana ve bâc ve gayruhu

Der zimmet-i Nikola İvaniş ‘an neufs-i İplana ‘an kıst-ı ma‘den-i İplana ve kâlhâne ve bâc-ı siyâh ve gayruhu ‘an 11 Oynos el-vâkı‘ fî gurre-i Şevvâl sene 932 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **5.646**

Der zimmet-i Radosav Boşko ‘an karye-i Dobruç ‘an kıst-ı ma‘den-i İplana ve bâc-ı siyâh ve ihtisâb ve ôşr-i gallât ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 935 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **6.794**

Der zimmet-i Vukosav b. Marko ‘an karye-i Ozerag ‘an kazâ-i Brvenik ‘an kıst-ı ma‘den-i İplana ve bâc-ı siyâh ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 941 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **2.996**

Der zimmet-i Raya Radohna ‘an Zaplana ‘an kıst-ı ma‘den-i İplana ve bâc-ı siyâh ve ihtisâb ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 944 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **1.031**

Der zimmet-i Hüsrev emîn ‘an mahsûl-i ma‘den-i İplana ve bâc-ı siyâh ve ihtisâb ve ôşr-i gallât ve gayruhu ‘an gurre-i Şevvâl sene 947 ‘an bahâ-i ôşr-i gallât ber müceb-i muhâsebe-i Mahmûd emîn **70**

[294]

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i ihtisâb-ı Zaplana

Der zimmet-i Nasûh ‘an kıst-ı ihtisâb-ı Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 926 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **900**

Der zimmet-i Dimitri veled-i Yovan ‘an neufs-i Zaplana ‘an kıst-ı ihtisâb-ı Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 929 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **4.634**

Minhâ

der zimmet-i Emîr Alâ‘edd‘în ber müceb-i muhâsebe-i Alâ‘edd‘în Emîr 177
nefsü’l-bâki der zimmet-i âmil el-mezkûr 4.457

Der zimmet-i Ahmed b. Mahmûd ‘an kıst-ı ihtisâb-ı ma‘den-i Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 941 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **15**

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i ihtisâb-ı İplana

Der zimmet-i Kurd veled-i Mehmed ‘an kıst-ı ihtisâb-ı İplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 926 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **1.402**

[295]

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i ihtisâb-ı karye-i Brzek

Der zimmet-i kenaz Lazar ‘an nefsi-i İplana ‘an kıst-ı ihtisâb-ı karye-i Brzek ‘an gurre-i Şevvâl sene 926 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **514**

Der zimmet-i Nikola Todor ‘an kıst-ı ihtisâb-ı karye-i Brzek ‘an gurre-i Şevvâl sene 929 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **7.069**

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i resm-i yaylak-i Kopanik

Der zimmet-i Ca‘fer emîn ‘an mahsûl-i resm-i yaylak-i Kopanik me‘a mahsûl ve rûsûm-i karye-i Kiriv Rika ‘an evvel-i April el-vâkı‘ fî 23 ZA sene 946 ber müceb-i muhâsebe-i hod ‘an irsâliyye **1.728**

Der zimmet-i Murâd emîn ‘an mahsûl-i resm-i yaylak-i Kopanik tâbi‘-i Zaplana me‘a mahsûl ve rûsûm-i karye-i Kiriv Rika ber müceb-i muhâsebe-i hod ‘an gurre-i Z sene 947 ilâ gâye-i RA 948 ‘an bahâ-i alîk-i asyâb-i hâssa ki temessük ne-yâverd **700**

[296]

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i bâc-ı siyâh-ı Pomosna

Der zimmet-i Güra Radosav ‘an nefsi-i Zaplana ‘an kıst-ı bâc-ı siyâh-ı Pomosna tâbi‘-i Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 938 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **1.274**

Der zimmet-i Ahmed b. Mahmûd ‘an nefsi-i Zaplana ‘an kıst-ı bâc-ı bâzâr-ı Pomosna der Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 941 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **111**

Der zimmet-i Behrâm b. Abdullâh ve Pîrî b. Yûsuf ‘an kıst-ı bâc-ı bâzâr-ı Pomosna der Zaplana ‘an gurre-i Şevvâl sene 944 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **618**

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i hâsshâ-i atîk-i ma‘den-i Zaplana

Der zimmet-i Luka ve Marko ‘an nefsi Yaneva ‘an kıst-ı mahsûlât ve resûm-i karye-i Brzek ‘an hâsshâ-i atîk-i ma‘den-i Zaplana ‘an 28 Oynos el-vâkı‘ fî gurre-i Şevvâl sene 935 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **10.367**

Minhâ

der zimmet-i Petre âmil-i ma‘den-i Zaplana ki mahsûl-i hâsshâ-i m. bâ-sehiv-i emîn Görice der muhâsebe-i ma‘den halt kerde **3.371**
nefsü’l-bâki der zimmet-i âmil-i mezbûr **6.998**

[297]

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i hâsshâ-i cedîd-i ma‘den-i Zaplana

Der zimmet-i Mehmed emîn ‘an tahvîl-i Yovan b. Dançe ‘an kıst-ı hâsshâ-i cedîd-i ma‘den-i Zaplana ‘an 28 Oynos el-vâkı‘ fî 17 Ramazân sene 932 ‘an irsâliyye ve gayruhu **68**

Der zimmet-i Yovan b. Dançe ‘an kıst-ı mahsûlât ve resûm-i hâsshâ-i cedîd-i ma‘den-i Zaplana ‘an 28 Oynos el-vâkı‘ fî 22 Şevval sene 935 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **1.125**

Minhâ

der zimmet-i Muhyi’d-dîn Görice emîn ‘an bakiye-i muhâsebe-i hod **32**
nefsü’l-bâki der zimmet-i âmil-i mezbûr **1.093**

Der zimmet-i Todora b. Radosav ‘an nefsi Zaplana ‘an kıst-ı mahsûlât ve resûm-i hâsshâ-i cedîd-i ma‘den-i Zaplana ‘an 28 Oynos el-vâkı‘ fî 24 Zi’l-ka‘de sene 938 ‘an kıst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **7.914**

Minhâ

der zimmet-i Mehmed emîn ‘an irsâliyye **1.141**
der zimmet-i Hasan emîn ‘an mahsûl-i karye Dranovçe der muhâsebeş bi-bakiyye ber mûceb-i defter-i vilâyet **682**
nefsü’l-bâki der zimmet-i âmil-i m. **6.091**

[298]

Der zimmet-i Alî b. Kadem ve Kadem b. Abdullâh ‘an nefsi-i Zaplana ‘an kîst-ı hâsshâ-i cedîd-i ma‘den-i Zaplana ‘an 28 Oynos el-vâkı‘ fî 24 Zi‘l-hicce sene 941 ‘an kîst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **560**

Der zimmet-i Ca‘fer emîn ‘an mahsûl ve resûm-i hâsshâ-i cedîd-i ma‘den-i Zaplana ‘an 28 Oynos el-vâkı‘ fî gurre-i Safer sene 944 **206**

Der zimem-i mezkûrîn ‘an mahsûl-i ma‘den ve hâsshâ Prluş

Der zimmet-i Yovan b. İliya ‘an karye-i Petrilye ‘an kazâ-i Nova Berda ‘an kîst-ı ma‘den-i Prluş ve Meyane ‘an 28 Oynos el-vâkı‘ fî 24 Zi‘l-ka‘de sene 938 ‘an kîst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **126.283**

Minhâ

der zimmet-i Mehmed emîn ‘an mahsûl-i ma‘den-i Meyane **156**
nefsü‘l-bâki der zimmet-i âmil-i mezbûr

[299]

Der zimmet-i Kadem emîn ‘an tahvîl-i Vuk ‘an kîst-ı ma‘den-i Prluş ve Meyane me‘a hâsshâ-i ma‘den-i m. ‘an gurre-i Rebî‘ü‘l-ahir sene 931 ‘an bakiyye-i muhâsebe-i ziyâde-i mevâcib-i hod **112**

Der zimmet-i mezkûrîn ‘an tahvîl-i İstapan veled-i Yovan ‘an kîst-ı hâsshâ-i Prluş ‘an gurre-i Rebî‘ü‘l-ahir sene 934 ‘an ber müceb-i muhâsebât **2.957**

der zimmet-i Mehmed emîn

der zimmet-i Eyüp emîn **773**

mezbûr Eyüp emîn birader-i mevlânâ Seyyid efendi bude **2.184**

Der zimmet-i Sefer emîn ‘an tahvîl-i İstapan ‘an kîst-ı hâsshâ-i Prluş ‘an gurre-i Rebî‘ü‘l-ahir sene 937 ber müceb-i muhâsebe-i hod **500**

Der zimmet-i Miyatoş veled-i Nikola ‘an karye-i Dukat ‘an nâhiye-i Niş ‘an kîst-ı hâsshâ-i Prluş ‘an gurre-i Rebî‘ü‘l-ahir sene 940 ‘an kîst-ı selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **2.012**

Der zimet-i mezkûrîn ‘an mahsûl ve rûsûm-i hâsshâ Prluş ‘an gurre-i Rebî‘ü‘l-ahir sene 943 **1.465**

der zimmet-i İbrâhîm emîn **1.433**

der zimmet-i Pîr Ahmed emîn ‘an resm-i hîme-i hâssa **32**

Der zimmet-i Miladin veled-i Yovan ‘an karye-i Obrajda ‘an kîst-1
ma‘den-i Prluş me‘a hâsshâ-i ma‘den-i mezbûre ‘an gurre-i Rebî‘ü’l-ahir sene
946 ‘an kîst-1 selâse sinin me‘a rûsûm ve teslîmât **3.600**

*Kefîl bi’l-mâl Yovan veled-i pop; Vidojko veled-i Milaşin; İstoyan veled-i
Petri; Nikola veled-i Yovan; tetimme ber karye-i Orane*

[300 boş]

[301]

Yekûn-i bakâyâ-yı livâ-i Alacahisâr	<u>1.560.388</u>
Der zimem-i emîn ber mûceb-i muhâsebât	12.232
Der zimem-i âmil ‘an kesr-i kîst-1 hodşan	1.548.156

ПРЕВОД:

[290]

У санцаку Крушевац

**Дуговања наведених за приходе од рудника Заплана и Плана
и осталог**

Дуговање Томе, Белиног сина, из Поп Јованове махале, из средишта
Заплане,¹⁶ од прихода рудника Заплана и осталог, од првог дана шевала 926.
године (14. 9. 1520)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама [остатак је]
587.708

Од тога

Дуговање емина Балија, од заосталих дугова с његовог рачуна **680**
Остатак представља дуговање поменутог закупца **587.028**

¹⁶ Сада заселак и велики потес Запланина у селу Равниште, југозападно од Бруса.

Дуговање Раје Златовића, из села Брзеће,¹⁷ од прихода рудника Заплана и осталог, од првог дана шевала 929. године (13. 8. 1523)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **440.409**

Од тога

Дуговање Јове, сина Радивоја, на име градске баждарине средишта Плана,¹⁸ од првог дана шевала 929. године (13. 8. 1523)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **8.206**

Дуговање Цветка, Радовановог сина, из средишта Заплане, на име баждарине на ђумур и остало у Плани, од првог дана шевала 929. године (13. 8. 1523)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **7.846**

Остатак представља дуговање поменутог закупца **424.357**

[291]

Дуговање Јована, Ђурашиновог [сина], из средишта Заплане, из Радоњине махале, од прихода рудника Заплана и осталог, од првог дана шевала 932. године (11. 7. 1526)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **84.523**

Дуговање Петра, Ђуриног сина, из средишта Заплане, закупа Заплане, градске баждарине и осталог, првог дана шевала 935. године (8. 6. 1529)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **143.038**

Од тога

Дуговање емина Мухијудина из Горице,¹⁹ од оног што је предато и вишка од плате **256**

Остатак представља дуговање поменутог закупца **142.782**

Дуговање Радете, из средишта Заплане, од прихода Заплане и прихода од градске баждарине и осталог, од првог дана шевала 938. године (7. 5. 1532)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **5.585**

Дуговање Ивка, Радовановог сина, од прихода рудника Заплана, градске баждарине и осталог, од првог дана шевала 941. године (5. 4. 1535)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **39.393**

¹⁷ Сада село Брзеће, југозападно од Бруса.

¹⁸ Сада село Плана, јужно од Краљева и североисточно од Рашке.

¹⁹ Горица је била средиште кадилука и налазила се североисточно од Ђирокастра и јужно од Охридског језера, на месту данашњег града Корча у југоисточној Албанији.

Дуговање емина Цафера, од прихода Заплане, градске баждарине и осталог, првог дана шевала 944. године (3. 3. 1538)

Од припадљивости топџија и азапа тврђаве Сланкамен,²⁰ за мухарем, сафер и реби први 946. године (19. 5. 1539 – 15. 8. 1539), није стигао темесук **1.790**

[292]

Наведена дуговања од прихода од остатака из чистиље сребра рудника Заплана

Дуговање Панајота и Пеје, од прихода од остатака из чистиље за сребро рудника Заплана, првог дана зилхице 945. године (20. 4. 1539)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **590**

Задужења наведених од прихода од нијабета,²¹ младарине и осталог у средишту Заплана

Дуговање Алија, Кадемовог сина, од нијабета, младарине и прихода од рудног отпада у средишту Заплана, првог дана шевала 935. године (8. 6. 1529)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **717**

Од тога

Дуговање Петра, закупца рудника Заплана, од прихода од нијабета, грешком емина Мухијудина из Горице уписано је у приходе рудника **717**

Дуговање Ахмеда, сина Махмудовог, од прихода од нијабета, младарине и прихода рудног отпада у самој Заплани, првог дана шевала 941. године (5. 4. 1535)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **27**

Дуговање преобраћеника Бехрама и Пирија, Јусуфовог сина, од прихода од нијабета и младарине у средишту Заплана, првог дана шевала 944. године (3. 3. 1538)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **25**

²⁰ Сада варошица Сланкамен (Стари Сланкамен) на десној обали Дунава у Срему, југоисточно од Новог Сада.

²¹ Приход од новчаних казни које је плаћало становништво за мање преступе (крађа, разбојништво, прељуба) на основу пресуда наба или кадије.

[293]

**Дуговања наведених од прихода рудника Плана,
баждарине и осталог**

Дуговање Николе, Иванишевог [сина], из средишта Плана, од прихода рудника Плана, чистиље за сребро, градске баждарине и осталог, 11. јуна, који је први дан шевала 932. године (11. 7. 1526)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **5.646**

Дуговање Радосава, Бошковог [сина], из села Добруч,²² од прихода рудника Плана, градске баждарине, ихтисаба,²³ ушура од житарица и осталог, првог дана шевала 935. године (8. 6. 1529)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **6.794**

Дуговање Вукосава, Марковог сина, из села Жерађе²⁴ у кадилуку Брвеник, од прихода рудника Плана, градске баждарине и осталог, првог дана шевала 941. године (5. 4. 1535)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **2.996**

Дуговање Раје, Радохниног [сина], из Заплане, од прихода рудника Плана, градске баждарине, ихтисаба и осталог, првог дана шевала 944. године (3. 3. 1538)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **1.031**

Дуговање емина Хусрева, од прихода рудника Плана, градске баждарине, ихтисаба, ушура од житарица и осталог, првог дана шевала 947. године (29. 1. 1541)

Од вредности ушура од житарица према обрачуну емина Махмуда **70**

[294]

Задужења наведених на име прихода од ихтисаба Заплане

Дуговање Насуха, од прихода ихтисаба Заплане, први дан шевала 926. године (14. 9. 1520)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **900**

²² Вероватно се ради о некадашњем селу Добрчин код Јошаничке Бање.

²³ Приход од такси наплаћиваних за кршење норми трговачког и занатског пословања.

²⁴ Данас истоимено село на реци Јошаници, североисточно од Рашке.

Дуговање Димитрија, Јовановог сина, из средишта Заплане, од прихода ихтисаба Заплане, првог дана шевала 929. године (13. 8. 1523)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **4.634**

Од тога

Дуговање Емира Алаедина, на основу рачуноводства Алаедина Емира

177

Остатак представља дуговање поменутог закупца **4.457**

Дуговање Ахмеда, Махмудовог сина, од прихода ихтисаба рудника Заплана, првог дана шевала 941. године (5. 4. 1535)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **15**

Дуговања наведених од прихода ихтисаба Плане

Дуговање Курда, Мехмедовог сина, од прихода од ихтисаба Плане, првог дана шевала 926. године (14. 9. 1520)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **1.402**

[295]

Задужења наведених од прихода ихтисаба села Брзеће

Дуговање кнеза Лазара, из средишта Плана, од прихода ихтисаба села Брзеће, првог дана шевала 926. године (14. 9. 1520)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **514**

Дуговање Николе, Тодоровог [сина], од прихода ихтисаба села Брзеће, првог дана шевала 929. године (13. 8. 1523)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **7.069**

Дуговања наведених од прихода таксе на пашњаке Копаника²⁵

Дуговање емина Цафера, од прихода таксе на пашњак Копаника, с приходима и порезима села Крива Река,²⁶ првог априла, који је 23. зилкаде 946. године (31. 3. 1540)

На основу његовог обрачуна, од послатог **1.728**

²⁵ Копаник је стари назив планине Копаоник.

²⁶ Данас село Крива Река, западно од Бруса.

Дуговање емина Мурата, од прихода таксе на пашњак Копаника, која припада Заплани, с приходима и порезима села Крива Река на основу његовог рачуноводства, од првог дана зилхице 947. године (29. 3. 1541) до краја ребиа првог 948 (23. 7. 1541)

Од вредности јечма из хаса воденице, није стигао темесук **700**

[296]

Задужења наведених на име прихода од баждарине Помосне²⁷

Дуговање Ђуре [сина] Радосава, из средишта Заплане, на име баждарине Помосне, која припада Заплани, од првог дана шевала 938. године (7. 5. 1532)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **1.274**

Дуговање Ахмеда, Махмудовог сина, из средишта Заплане, од прихода пазарне баждарине Помосна, у Заплани, од првог дана шевала 941. године (5. 4. 1535)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **111**

Дуговање Бехрама, сина Абдулаха, и Пирија, сина Јусуфовог, од прихода баждарине Помосне у Заплани, од првог дана шевала 944. године (3. 3. 1538)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **618**

**Дуговања наведених на име прихода од старих хасова
рудника Заплана**

Дуговање Луке и Марка из средишта Јањево,²⁸ од прихода и такси села Брзеће, од старих хасова рудника Заплана, од 28. јуна, који је првог дана шевала 935. године (8. 6. 1529)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **10.367**

²⁷ У османском дефтеру Крушевачког санџака из 1516. године бележи се да је Помосна нови пазар који се одржава у дивљини, у близини Беласице и Заплане, на путу који води од Заплане до Прокупља (Д. Амедоски, *Сумарни дефтер Крушевачког санџака из 1516. године*, 324). Касније, у дефтеру из 1530. године, наводи се под именом Кокотиште (*167 numaralı muhāsebe-i vilāyet-Rûm-ili defteri (937/1530)*), II, *Vilçitrin, Prizrin, Alaca-hisâr ve Hersek Livâları* (Dizin ve Tıpkıbasım), Ankara 2004, 417). Уз извесну дозу опреза, као убикација овог места може се предложити потес Кокочнар поред села Беласице, западно од Куршумлије.

²⁸ Данас насеље Јањево, североисточно од Липљана и југоисточно од Приштине.

Од тога	
Дуговање Петра, закупца рудника Заплана, приходи поменутих хасова су грешком емина Горице уписани у приходе рудника	3.371
Остатак представља дуговање поменутог закупца	6.998

[297]

**Дуговање наведених на име прихода од нових хасова
рудника Заплана**

Дуговање Мехмеда емина, које спада у тахвил²⁹ Јована, Данчиног сина, од нових хасова рудника Заплана, од 28. јуна, који је првог дана рамазана 932. године (11. 6. 1526)

Од послатог и осталог **68**

Дуговање Јована, Данчиног сина, од прихода и такси нових хасова рудника Заплана, од 28. јуна, који је 22. шевала 935. године (29. 6. 1529)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **1.125**

Од тога

Дуговање Мухијудина Горице, емина,

Од заосталих дугова његовог рачуноводства **32**

Остатак представља дуговање поменутог закупца **1.093**

Дуговање Тодора, сина Радосава, из средишта Заплане, на име прихода и пореза нових хасова рудника Заплана, од 28. јуна, који је 24. зилкаде 938. године (28. 6. 1532)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **7.914**

Од тога

Дуговање емина Мехмеда од послатог **1.141**

Дуговање емина Хасана од прихода села Дреновце,³⁰ у његовом рачуноводству са остатком задужења на основу вилајетског дефтера **682**

Остатак представља дуговање поменутог закупца **6.091**

²⁹ Време закупа одређене мукате, односно период у коме купац има право да ужива закупљене приходе.

³⁰ Највероватније данашње село Дреновац, западно од Прокупља. С обзиром на то да није наведено којој нахији или ком кадилуку село припада, могуће је да се радило и о садашњим селима Велики и Мали Дреновац или Горњи и Доњи Дреновац, која су се налазила североисточно и југоисточно од Прокупља.

[298]

Дуговање Алија, Кадемовог сина, и Кадема, сина Абдулаховог (преобраћеника), из средишта Заплане, од прихода нових хасова рудника Заплана, од 28. јуна, који је 24. зилхице 941. године (26. 6. 1535)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **560**

Дуговање емина Цафера од прихода и пореза нових хасова рудника Заплана, од 28. јуна, који је првог дана сафера 944. године (10. 7. 1537)

206

Дуговање наведених од прихода рудника и хасова Прљуш³¹

Дуговање Јована, Илијиног сина, из села Петриље³² у кадилуку Ново Брдо, од прихода рудника Прљуш и Мејане,³³ од 28. јуна, који је 24. зилкаде 938. године (28. 6. 1532)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **126.283**

Од тога

Дуговање емина Мехмеда од прихода рудника Мејане **156**

Остатак представља дуговање поменутог закупа **126.127**

[299]

Дуговање емина Кадема које спада у тахвил Вука, од прихода рудника Прљуш и Мејане с хасовима поменутог рудника, од првог дана ребиа другог 931. године (26. 1. 1525)

Заостали дугови вишка његовог рачуноводства **112**

Дуговање наведених, које спада у тахвил Степана, Јовановог сина, од прихода хасова Прљуша, од првог дана ребиа другог 934. године (25. 12. 1527)

Према обрачуну рачуноводства **2.957**

Дуговање емина Мехмеда **773**

Дуговање емина Ејупа **2.184**

Поменути емин Ејуп је брат мевлане Сејида ефендије

Дуговање емина Сефера, које спада у тахвил Степана, од закупа хасова Прљуша, од првог дана ребиа другог 937. године (22. 11. 1530)

На основу његовог рачуноводства **500**

³¹ Сада потес Прљуша у селу Леце, северозападно од Медвеђе.

³² Сада истоимено село, југозападно од Медвеђе.

³³ Сада село Механе, северозападно од Медвеђе.

Дуговање Мијатоша, сина Николиног, из села Дукат³⁴ у нахији Ниш, за закуп хасова Прљуша, од првог дана ребиа другог 940. године (20. 10. 1533)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **2.012**

Дуговање наведених од прихода и пореза од хасова Прљуша, од првог дана ребиа другог 943. године (17. 9. 1536) **1.465**

Дуговање емина Ибрахима **1.433**

Дуговање емина *Пир Ахмеда од ресума на хаса дрва* **32**

Дуговање Миладина, Јовановог сина, из села Ображда,³⁵ од прихода рудника Прљуш и хасова реченог рудника, од првог дана ребиа другог 946. године (16. 8. 1539)

Од трогодишњег закупа с таксама и послатим уплатама **3.600**

Јемци имовином: Јован, попов син; Видојко, Милашинов син; Стојан, Петров син; Никола, Јованов син

*Додатак за село Оране*³⁶

[300 празно]

[301]

Укупно од оног што је преостало за санџак Крушевац 1.560.388

Дуговање емина према рачуноводству 12.232

Дуговање закупаца, од оног што је утврђено за њих 1.548.156

³⁴ Сада истоимено село, јужно од Ниша.

³⁵ Сада истоимено село, југозападно од Бојника.

³⁶ Сада истоимено село, североисточно од Медвеђе.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ – LIST OF REFERENCES

Необјављени извори – Unpublished Primary Sources

Başbakanlık Osmanlı Arşivi [=BOA]
Devâir-i Evâmir-i Mâliye tasnifi [=D.EVM], d. 26278.
Maliyeden Müdevver defteri [=MAD], d. 656.

Објављени извори – Published Primary Sources

167 numaralı muhâsebe-i vilâyet-Rûm-ili defteri (937/1530) II, *Vilçitrin, Prizrin, Alaca-hisâr ve Hersek Livâları* (Dizin ve Tıpkıbasım), Ankara 2004.

Akgündüz, Ahmet, *Osmanlı kanunnâmeleri ve hukukî tahlilleri II Bâyezid devri kanunnâmeleri II*, Istanbul 1990.

Beldiceanu, Nicoară, *Les Actes des premiers sultans conservés dans les manuscrits turcs de la Bibliothèque nationale à Paris II*, Paris – La Haye 1964.

Murphey, Rhoads, „Silver Production in Rumelia According to an Official Ottoman Report Circa 1600”, *Südost-Forschungen XXXIX* (1980) 75–104.

Spaho, Fehim, „Turski rudarski zakoni”, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 1–2 (1913).

Амедоски, Драгана, *Сумарни дефтер Крушевачког санџака из 1516. године*, Београд 2023. [Amedoski Dragana, *Sumarni defter Kruševačkog sandžaka iz 1516. godine*, Beograd 2023]

Литература – Secondary Works

Amedoski, Dragana & Vladeta Petrović, „Mining in Dubočica in XVIth Century”, *Teme: časopis za društvene nauke XLII–4* (2018) 1125–1140.

Anhegger, Robert, „Beiträge zur Geschichte des Bergbaus im Osmanischen Reich : I Europäische Türkei”, Bd. 1 – *Osmanlı İmparatorluğunda Madenler ve Madencilik – I Rumeli*, cd., 1, cd., 2, Europaverlag, Istanbul – Zürich – New York, 1943–1945.

Kovačević, Desanka, „Dans la Serbie et la Bosnie médiévales: Les mines d’or et d’argent”, *Annales: Économies Sociétés Civilisations* 15–2 (1960) 248–258.

Rizaj, Skender, *Rudarstvo Kosova i susednih krajeva od XV do XVII veka*, Priština 1968.

Амедоски, Драгана, „Дуговања царској благајни на име закупа прихода од овчарине, пореза од влаха и других прихода у санџацима Крушевац и Смедерево (1473–1481. године)”, *Мешовита грађа (Miscellanea)* 42 (2021) 61–80 [Amedoski, Dragana, „Dugovanja carskoj blagajni na ime zakupa prihoda od ovčarine, poreza od vlaha i drugih prihoda u sandžacima Kruševac i Smederevo (1473–1481. godine)”, *Mešovita građa (Miscellanea)* 42 (2021) 61–80]

Амедоски, Драгана, „Плана и Заплана у османском попису из 1536. године”, *Крушевачки зборник* 13 (2008) 79–86. [Amedoski, Dragana, „Plana i Zaplana u osmanskom popisu iz 1536. godine”, *Kruševački zbornik* 13 (2008) 79–86]

Катић, Срђан „Ковачницата на монети во Кратово за време владеењето на султанот Сулејман I Величествениот (1520–1566)”, *Гласник на Институт за национална историја Скопје* 54, 1–2 (2010) 67–80. [Katić, Srđan „Kovačnicata na moneti vo Kratovo za vremee vladenjeto na sultanot Sulejman I Veličestveniot (1520–1566)”, *Glasnik na Institut za nacionalna istorija Skopje* 54, 1–2 (2010) 67–80]

Катић, Срђан, „Рудник под османском влашћу у XV и XVI веку”, *Историјски часопис* 55 (2007) 133–155. [Katić Srđan, „Rudnik pod osmanskom vlašću u XV i XVI veku”, *Istorijski časopis* 55 (2007) 133–155]

Катић, Срђан, „Шафари у средњовековном српском и османском рударству”, *Историјски часопис* 73 (2024), у припреми за штампу [Katić, Srđan, „Šafari u srednjovekovnom srpskom i osmanskom rudarstvu”, *Istorijski časopis* 73 (2024), u pripremi za štampu]

Катић, Срђан и Татјана Катић, „Рудник Жежна и рударство Рогозне и Подбуковика у 16. веку”, *Историјски часопис* 59 (2010) 197–224. [Katić Srđan i Tatjana Katić, „Rudnik Žežna i rudarstvo Rogozne i Podbukovika u 16. veku”, *Istorijski časopis* 59 (2010) 197–224]

Симић, Василије, „Плана, средњовековно насеље рударске привреде”, *Гласник Етнографског института* 4–5 (1955–1957) 1957, 1–18. [Simić, Vasilije, „Plana, srednjovekovno naselje rudarske privrede” *Glasnik Etnografskog instituta* 4–5 (1955–1957) 1957, 1–18]

Ћирковић, Сима, Десанка Ковачевић-Којић и Ружа Ћук, *Старо српско рударство*, Београд – Нови Сад 2002. [Ćirković, Sima, Desanka Kovačević-Kojić i Ruža Ćuk, *Staro srpsko rudarstvo*, Beograd – Novi Sad 2002]

Srđan Katić, Dragana Amedoski

**DEBTS OF TENANTS OF THE IMPERIAL REVENUES IN THE
MINES OF ZAPLANA, PLANA, PRLJUŠ AND MEJANE (1520–1544)**

Summary

Following the Ottoman conquest of the Sandjak of Kruševac in 1455, the activities of the mines in the occupied vicinity continued in an as-is state. The mine of Zaplana, which was regarded as one of the most important mines in the Ottoman Empire, the mine of Plana, as well as the nearby mine of Brzeće, which in historiography is wrongly referred to as Zirnič, operated in the Kopaonik mining and smelting region. Also, smaller mines, such as Prljuš and Mejane, operated in the area of Radan mountain.

A very successful period of Ottoman mining ended at the beginning of the first two decades of the 16th century, due to a large plague epidemic, years of starvation, constant preparations for military campaigns and migration to the desolated newly conquered areas in northern Serbia and southern Hungary. A major economic crisis broke out in the Ottoman Empire, particularly affecting mining, as the most sensitive economic branch. The crisis also severely affected the above mines.

The document whose critical edition was presented in this paper refers to the timeframe from 1520 to 1544, which includes the crisis period of the twenties and thirties and the beginnings of the recovery of Ottoman mining that occurred in the late thirties and early forties of the 16th century. The mentioned source was originated in the main imperial financial office and is kept in the Ottoman Archives of the Prime Minister's Office in Istanbul in the archive series Maliyeden Müdevver defteri, defter no 656, pages 291–301. It is an integral part of a general census of the debts of the tenants of the imperial revenues in Rumelia. The document lists the debts in the Sandjak of Kruševac complementary to the tenure on revenues from Zaplana and Plana mines, as well as the debts of the tenants of the local silver refineries and the associated workers' *hasses*. In Zaplana, Plana and the settlement of the former Brzeće mine, a number of debtors for minor leases such as tolls, market taxes etc. were recorded. Debts from the lease of mines in Prljuš and Mejane and the lease fee for the use of pastures on Kopaonik were separately set aside.

Оригиналан научни рад

Примљен: 20. 5. 2024.

Коначно прихваћен за објављивање: 22. 8. 2024.